

4. Зміна психічної працездатності з віком проявляється зниженням уваги, обсягу пам'яті, швидкості опрацювання інформації.

Психофізіологічні особливості, які постійно посилювались у процесі трудової діяльності, з віком зберігаються в літньої людини в незмінному вигляді найдовше, що їй необхідно раціонально використовувати в трудовому процесі.

5. В осіб літнього віку можливості адаптації до нових умов трудової діяльності обмежені. Літній людині притаманна висока чутливість до всіх змін у процесі виробництва.

Виробничий процес не повинен ставити високих вимог, пов'язаних зі зміною виробничих ситуацій – багатозмінним графіком, надурочними роботами. Праця не повинна супроводжуватися значним нервово-емоційним навантаженням.

6. З віком збільшується можливість розвитку в організмі патологічних станів, які виражено впливають на професійну працездатність. Це передусім хвороби серцево-судинної системи, системи дихання, опорно-рухового апарату й органів чуття.

У такому випадку слід зазначити, що поставлені виробничі вимоги повинні відповідати стану здоров'я конкретної особи з урахуванням наявної соматичної патології. Слід виключати можливість впливу екстремальних виробничих факторів.

ПІДСУМОК

Збереження працездатності осіб літнього віку дозволяє їм не тільки виконувати громадську копісну працю, а й передавати досвід молодому поколінню.

УДК 572.025-053.6

В.С. Ткачишин

ОРГАНІЗАЦІЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ

*Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
бул. Т. Шевченка, 13, Київ, 01601, Україна
Bogomolets National medical university
T. Shevchenko boul., 13, Kyiv, 01601, Ukraine*

Мета роботи – розгляд особливостей організації трудової діяльності підлітків.

Анатомо-фізіологічні особливості будови організму робітників-підлітків (від 15 до 18 років) зумовлюють специфічність організації їх трудової діяльності. До особливостей будови належать:

1. Високий рівень інтенсивності обмінних процесів.

2. Дисбаланс між швидким збільшенням росту і фізичним розвитком – ріст організму в довжину може значно обганяти збільшення маси тіла, розвиток серця і магістральних судин може відставати від формування інших систем в організмі. М'язова тканина інтенсивно розвивається в період статевого дозрівання.

3. Перебудова ендокринної, вегетативної нервової системи, нервово-психічної сфери (слабкість процесів гальмування, не досить чітка диференціація зовнішніх подразників, підвищена емоційна збудливість і рухова активність, нерідко відсутність адекватної оцінки своїх можли-

востей) і обміну речовин. У підлітків часто спостерігається функціональне підвищення артеріального тиску.

Особливості працездатності й уражень у процесі виробничої діяльності:

1. Легка втомлюваність, особливо при виконанні робіт з вираженим статичним компонентом.

2. Менша працездатність з більш вираженою реакцією серцево-судинної та дихальної систем, м'язового апарату, терморегуляції.

3. Різко знижена адаптація до високих температур (у дорослих хвилинний об'єм кровообігу збільшується за рахунок підвищення ударного об'єму, а в підлітків хвилинний об'єм кровообігу збільшується за рахунок підвищення частоти серцевих скорочень, що призводить до виснаження серцевого м'яза).

4. Організм підлітків має підвищену чутливість до токсичних речовин, особливо тих, що викликають гіпоксію (внаслідок швидкого розвитку уражень центральної та вегетативної нервових систем).

5. Організм підлітків більш чутливий до дії шуму й вібрації (швидко розвиваються зміни слухової і вібраційної чутливості).

Згідно зі “Списком виробництв, професій і робіт з важкими і шкідливими умовами праці, на яких забороняється використання праці осіб, молодших вісімнадцяти років”, праця підлітків забороняється:

1. На ремонтно-монтажних роботах.

2. В умовах дії вібрації, рентгенівського й електромагнітного випромінювання.

3. В умовах впливу деяких виробничих отрут – ртуть, свинець, пестициди.

4. У гарячих цехах, на підземних, понаднормових і нічних роботах.

5. На роботах, пов’язаних зі значним нервово-психічним навантаженням, підвищеною загрозою травматизації, особливою відповідальністю.

В якості висновків можна сформулювати такі основні загальні положення щодо створення умов праці підлітків:

1. Приміщення повинні відповідати вимогам нормативно-технічної документації.

2. Нормальне освітлення на робочому місці.

3. Загальна й місцева вентиляція в приміщеннях, де в результаті технологічного процесу утворюються пил, газ, пара.

4. Обладнання має бути технічно справне, стаціонарно закріплене, забезпечене огороженням, засобами захисту, сигналізацією.

5. Керування обладнанням повинно проводитися в раціональній робочій позі, бути доступне фізичним можливостям підлітка.

6. Забезпечення підлітків спецодягом і засобами індивідуального захисту відповідних розмірів.

7. Не допускається систематичне перенесення вантажів вагою понад 4,1 кг. Протягом третьої частини робочого часу юнаки віком 16-18 років можуть переносити вантаж до 16,4 кг, дівчата – до 10,2 кг, юнаки віком 15 років – до 8,2 кг, дівчата – до 5,0 кг.

8. Робочий день підлітків 15-16 років не повинен бути довшим ніж 4 год., 16-18 років – 6 год.

На початковому етапі роботи: через кожні 45-50 хв. роботи перерви тривалістю 10 хв. У подальшому – 10 хв. перерви через кожні 1,5-2,0 год. роботи з ранньою перервою на обід через 3 год. роботи.

У металургії тривалість робочого дня спочатку становить 3 год. протягом перших 5-6 тиж. з подальшим збільшенням до 6 год.

При роботі в умовах нагрівального мікроклімату спочатку після 5 хв. роботи надається 15 хв. відпочинку в умовах комфортного мікроклімату, а надалі – після 10-12 хв. роботи – 15-20 хв. відпочинку в умовах комфортного мікроклімату. При роботі в умовах охолоджуючого мікроклімату додаткові перерви до 15 хв. через кожні 50-80 хв. роботи, обідня перерва з обов’язковим вживанням гарячої їжі і зігріванням у теплому приміщенні (t 24-25°C).

На сільськогосподарських роботах при 6-годинному робочому дні – 4 год. ранкової роботи і 2 год. після 16-17 год. в умовах найменшої інтенсивності сонячного випромінювання.

9. До училищ підлітків набирають після огляду медичної комісії у складі терапевта, хірурга, невропатолога, окуліста, отоларинголога. У подальшому проводять щорічні медичні огляди працюючих підлітків.

